

A fuj!

Warsztaty na podstawie książki „Brud. Cuchnąca historia higieny”
autorstwa Piotra Sochy i Moniki Utnik-Strugały

Wiek dzieci: 9+

Czas trwania: 90 min

O książce:

Gdzie Król Słońce chodził piechotą? Co miał w nosie doktor dżuma? Czy makijaż może zabić? Jak kąpano się w starożytności, a jak w średniowieczu? Sięgnijcie po „Brud. Cuchnącą historię higieny”, by poznać te i inne intensywnie pachnące historie – i dowiedzieć się, że siedząc na sedesie, korzystacie z jednego z najważniejszych wynalazków ludzkości. Przed wami fascynująca opowieść o czystości i brudzie zilustrowana z iście barokowym przepychem przez jednego z najdowcipniejszych polskich grafików.

Link do książki:

<https://wydawnictwodwiesiostry.pl/katalog/brud.html>

Kluczowe hasła i pytania:

#brud #historia #higiena #zwyczaje #człowiek #zmiany

Czy historia może być cuchnąca? Czy można opowiedzieć o przeszłości poprzez podejście do higieny? Czy „brudne” znaczy zawsze to samo? Jak zmieniał się przez stulecia pojęcie czystości?

Materiały:

- książka „Brud. Cuchnąca historia higieny”
- nożyczki
- kleje w płynie
- czarne markery
- kredki, ołówki, flamastry do rysowania
- kolorowy papier w pastelowych odcieniach
- kilka paczek kolorowego szalu

- krepina biała i kolorowa, różne faktury
- cienkie i sztywne arkusze tektury (50 x 70 cm) po 1 na osobę
- drobne ozdobne dodatki typu piórka, sizal, skrawki materiałów, tasiemki, wstążeczki, falbanki, koronki, paski papieru z niszczarki, resztki błyszczącej folii
- nożyk introligatorski (do wycięcia otworów przed warsztatem)

Przygotowanie:

- Należy przygotować po 1 arkuszy tektury (50 cm x 70 cm) na osobę (warto też mieć 1-2 zapasowe, na wypadek gdyby coś się nie udało). Przed warsztatami w każdym arkuszu należy wyciąć nożykiem dziurę odpowiadającą (mniej więcej) wielkości twarzy dziecka.
- Warto przygotować miejsce dla dzieci przed ekranem/tablicą tak, aby mogły swobodnie poruszać się w przestrzeni. Na podłodze należy nakleić długą linię z niebieskiej taśmy papierowej. Po jednej stronie należy wykleić napis „TAK”, a po drugiej „NIE” lub jeśli wolisz „PRAWDA” i „FAŁSZ”. Podczas quizu dzieci będą zajmowały miejsca po wybranej stronie linii w zależności od tego, jaką odpowiedź uznają za prawidłową. Jeśli to możliwe, można przygotować też podkładki lub poduszki do siedzenia.

Przebieg warsztatów:

Wprowadzenie

- Prowadzący/a w ramach wstępu wyświetla na ekranie cytaty „Gdzie wszyscy śmierdzą, tam nie czuć nikogo” i pyta dzieci, co to ich zdaniem znaczy. Co mogło mieć wpływ na nasze przekonania na temat higieny i czynności z nią związane?
- Prezentacja książki – osoba prowadząca pokazuje okładkę i tłumaczy, że książka jest historią higieny i przedstawia to, jak w różnych epokach i różnych miejscach na świecie rozumiano pojęcia czystości i brudu.

Brudny quiz

Osoba prowadząca zaprasza dzieci do udziału w quizie. Polega on na tym, że uczestnicy usłyszają kolejno 10 zdań (sformułowanych na podstawie książki) i spróbują ocenić, czy zdanie jest prawdziwe czy fałszywe.

Zasady i przebieg quizu:

- Prowadząca/y wyświetla każde zdanie osobno na tablicy/ekranie.
- Dzieci głosują, stając po wybranej stronie linii.
- Jeśli jest na to czas, osoba prowadząca może też podchodzić z mikrofonem do uczestników i prosić ich o uzasadnienie swojej decyzji, zwłaszcza jeśli pojawia się dużo emocji. Mikrofon można zrobić choćby z kartonowej rurki i kawałka gąbki.
- Żeby uczestnicy przekonali się, kto miał rację, osoba prowadząca odczytuje odpowiedni fragment z książki.

Zdania do wykorzystania w „brudnym” quizie (w nawiasach podane są numery stron z książki):

- Starożytni Egipcjanie wierzyli, że włosy to siedlisko zła. (67)
- Starożytni Rzymianie do podcierania się używali nasączonej gąbki na długim patyku. (141)
- Gdy rzymskie kanały ściekowe zapchały się, modlono się do bogini Cloaciny. (41)
- Jeśli starożytny Rzymianin miał w domu sedes, to najczęściej w kuchni. (110)
- W średniowieczu czystość duszy była ważniejsza niż czystość ciała. (50)
- Uczni w średniowieczu przekonywali, że po kąpeli ciało rozmięka i przez otwarte pory może do niego wnikać powietrze powodujące dżumę. (74-75)
- Doły kloaczne to miejsca, w których w starożytności gromadzono się, by wychwalać boginię Cloacinę. (41 + 80)
- Stolcowy to królewski asystent od wypróżniania się. (117)
- Stolcowy to bardzo wpływowa, wykształcona i szanowana osoba z otoczenia króla. (118)
- Król Ludwik XIV wykąpał się cały dopiero wtedy, gdy przepisali mu to lekarze. (83)
- W epoce baroku ludzie o wysokiej pozycji zamiast się wykąpać, zmieniali koszulę. (87)
- W przeszłości wierzono, że koszula ma specjalne właściwości: wchłaniając pot ,oczyszczają skórę. (87)
- Ludzie w starożytności przesiadywali w łaźniach i często się myli, bo nie znali wynalazku koszuli! (87)
- W wielkich, białych, napuszonych perukach z baroku gnieździły się pchły, wszy, a nawet myszy. (90)
- Mycie włosów uznawano za zbędne, jeśli tylko stać było kogoś na perukę. (88)
- Na dworze francuskiego króla brud przykrywano grubą warstwą makijażu i trującego pudru. (93)
- W epoce baroku bielenie twarzy wynikało z przekonań religijnych. (93)

- W pałacu wersalskim było 700 komnat, mieszkało tam około 10 000 ludzi, a w całym budynku nie było ani jednej toalety! (79)
- Na polskich wsiach kołtuny będące efektem niemycia i nieczesania włosów obcinano sierpem polanym wodą święconą. (123)
- W XIX wieku na ulicach miast było tyle końskich odchodów, że zgarniano je szuflami, tak jak dzisiaj odgarnia się śnieg. (105)
- Rynsztok to specjalna łaźnia miejska, gdzie każdy mógł oczyścić się ze swoich przewinień. (101)

Zadanie plastyczne – barokowe peruki i brody

Jeden z ciekawszych rozdziałów książki dotyczy czasów, kiedy w obawie przed epidemią na dworach Europy przestano się myć, a kąpiel uznano za niebezpieczną dla zdrowia. Zwyczaj higieniczne epoki baroku i rokoko wiązały się z bardzo wyrafinowaną modą: koronkowymi koszulami, perfumami, pudrowanymi perukami, upudrowanymi na biało twarzami, jednak wykwintne ubrania kryły brudne, cuchnące ciała. Warsztaty plastyczne inspirowane są tymi zwyczajami - pełnymi przepychu na pokaz.

- Osoba prowadząca zaprasza dzieci do stworzenia „monideł”. Każde dziecko otrzymuje arkusz tektury z wyciętą dziurą na twarz.
- Jako dodatkową inspirację warto pokazać uczestnikom ilustracje z książki (barokowe stylizacje dworskie) lub ewentualnie fotografie peruk wykonane przez autora książki – Piotra Sochę.
- Dzieci, wykorzystując dostępne materiały, tworzą bogato zdobione peruki lub brody.

Podsumowanie spotkania

Podziękowanie uczestnikom za udział i zaangażowanie, przymiarka peruk i bród, a także indywidualne i grupowe zdjęcia z gotowymi monidłami.

autor scenariusza: Piotr Socha
opracowanie: Katarzyna Witt